

INFORMACIJA

o zaključivanju Memoranduma o razumijevanju između Ministarstva odbrane Republike Albanije i Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine i Ministarstva odbrane Republike Hrvatske i Ministarstva odbrane Republike Makedonije i Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane Sjedinjenih Američkih Država u vezi sa združenim vježbama i obukom na teritoriji članica Američko-jadranske povelje.

Američko-jadranska povelja predstavlja jedan od najefikasnijih foruma regionalne saradnje, fokusiran na podršku zemljama članicama Povelje, u njihovim aspiracijama za punopravno članstvo u NATO, razvoj interoperabilnosti njihovih oružanih snaga i ispunjavanje dodijeljenih paketa ciljeva sposobnosti i partnerskih ciljeva zemalja članica. U okviru Američko-jadranske povelje uspostavljen je zavidan nivo saradnje, od zajedničke obuke i vježbi, do zajedničkog učešća u međunarodnim misijama i operacijama. Planiranim aktivnostima u okviru Povelje, u narednom periodu, predviđeno je učešće Vojske Crne Gore na nizu aktivnosti iz domena obuke, kao i na vježbovnim aktivnostima na teritorijama zemalja članica Povelje.

Na obukama i vježbama, težište aktivnosti biće usmjerene na usvajanju zajedničkih taktičkih procedura i pravila angažovanja, čime se postiže veći stepen interoperabilnosti oružanih snaga zemalja potpisnica ove Povelje. Učešćem pripadnika Vojske Crne Gore i pripadnika partnerskih zemalja na združenim vojnim vježbama, podiže se nivo operativnih sposobnosti i teži se implementaciji dodijeljenih ciljeva sposobnosti, odnosno partnerskih ciljeva dodijeljenih kroz process NATO odbrambenog planiranja. Takođe, kroz navedene obuke razmjenjuju se i usvajaju nova iskustva potrebna za učešće u međunarodnim misijama, unapređuje znanje engleskog jezika, razmjenjuju saznanja o najmodernijoj opremi i tehnici, razvija regionalna i bilateralna saradnja.

Navedenim Memorandumom regulišu se međusobna prava i obaveze zemlje domaćina i zemalja učesnica na aktivnostima, olakšavaju procedure prekograničnih prelazaka i boravka vježbajućih snaga na teritoriji zemlje domaćina. Za sprovođenje navedenog Memoranduma nijesu potrebna dodatna finansijska sredstva u odnosu na redovna sredstva koja se izdvajaju za planske aktivnosti obuka i vježbi.

MEMORANDUM O RAZUMIJEVANJU

IZMEĐU

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE ALBANIJE

I

MINISTARSTVA ODBRANE BOSNE I HERCEGOVINE

I

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE HRVATSKE

I

MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE MAKEDONIJE

I

MINISTARSTVA ODBRANE CRNE GORE

I

MINISTARSTVA ODBRANE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA

U VEZI SA

ZDRUŽENIM VOJNIM VJEŽBAMA I OBUKOM NA TERITORIJI
ČLANICA AMERIČKO-JADRANSKE POVELJE

PREAMBULA

Ministarstvo odbrane Republike Albanije i Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine i Ministarstvo odbrane Republike Hrvatske i Ministarstvo odbrane Republike Makedonije i Ministarstvo odbrane Crne Gore i Ministarstvo odbrane Sjedinjenih Američkih Država (u daljem tekstu: „Učesnici“);

Imajući u vidu značaj dalje saradnje između članica Američko-jadranske povelje u oblasti združenih vojnih vježbi i obuke;

Vodeći računa o potrebi da se obučavaju pripadnici oružanih snaga Učesnika u cilju poboljšanja interoperabilnosti i izvršavanje zadataka na visokom nivou potrebnih za buduće misije i operacije;

Želeći da uspostavi pravila za uzajamnu podršku tokom privremenog boravka Oružanih snaga učesnika na teritoriji članica Američko-jadranske povelje;

Prepoznajući primjenljivost odredbi Sporazuma između država ugovornica Sjevernoatlantskog ugovora o statusu njihovih snaga, potpisan u Londonu 19. juna 1951. godine (u daljem tekstu: NATO SOFA);

Prepoznajući primjenljivost odredaba Sporazuma između država ugovornica Severnoatlantskog ugovora i drugih država učesnica Partnerstva za mir o statusu njihovih snaga, potpisan u Briselu, 19. juna 1995. godine (u daljem tekstu: „NATO PzM SOFA“);

Postigli su razumijevanje kako slijedi:

Član 1 SVRHA

Svrha ovog Memoranduma o razumijevanju (u daljem tekstu: MoR) je da uspostavi pravila i procedure za združene vojne vježbe i obuku na teritoriji članica Američko-jadranske povelje.

Član 2 DEFINICIJE

Sljedeće definicije se primjenjuju u ovom MoR:

- a. Država domaćin (u daljem tekstu: DD) – Država koja je domaćin združenih vojnih vježbi i obuke koju zastupa njeno Ministarstvo odbrane.
- b. Država pošiljaoc (u daljem tekstu: DP) – Država koja šalje snage izvan svojih granica da učestvuju u združenim vojnim vježbama i obuci i zahtijeva korišćenje logističke i administrativne podrške koju zastupa njeno Ministarstvo odbrane.
- c. Snage domaćina (u daljem tekstu: SD) – Sve vojne jedinice oružanih snaga DD koje učestvuju u združenim vojnim vježbama i obuci u skladu sa ovim MoR.
- d. Gostujuće snage (u daljem tekstu: GS) - Sve komponente snaga DP, uključujući osoblje,

materijal i potrebna sredstva za održivost snaga (voda, hrana i sredstva za higijenu) zajedno sa bilo kojim civilnim komponentama takvih snaga kao što je definisano u NATO/PzM SOFA. Termin obuhvata i sve brodove, avione, vozila, prodavnice, opremu, municiju (osim nuklearnih, radioaktivnih, hemijskih i bioloških materijala) i potrebna sredstva za održivost snaga, kao i sve resurse za prevoz vazdušnim, kopnenim i pomorskim putem, zajedno sa svojim uslugama podrške DP da se rasporede ili podrže snage.

e. Podrška države domaćina (u daljem tekstu: PDD) – Civilna i vojna podrška i pomoć koju je DD pružila GS u svrhu združenih vojnih vježbi i obuke u skladu sa ovim MoR. PDD opisana u ovom Memorandumu će početi sa ulaskom GS na teritoriju DD i nastaviti dok GS ne napuste teritoriju DD.

Član 3 PRAVNI ASPEKTI

Ovaj memorandum nije namijenjen stvaranju bilo kojih novih međunarodnih obaveza u ime Učesnika i njihovih nacionalnih vlada. Ovaj memorandum ne može da bude suprostavljjen sa nacionalnim zakonodavstvom Učesnika, ni da bude suprostavljjen, niti da utiče ili zamjeni primjenljive međunarodne sporazume. U slučaju nesporazuma, prednost ima nacionalno zakonodavstvo i primjenljivi međunarodni sporazumi.

Član 4 STATUS GS

Status GS dok se nalaze na teritoriji DD treba regulisati relevantnim odredbama NATO/PzM SOFA i drugim primjenljivim međunarodnim sporazumima između Učesnika.

Član 5 ULAZAK I IZLAZAK

1. DD će osigurati da ulazak i izlazak GS na svim graničnim prelazima bude u skladu sa članom III NATO/PzM SOFA-e, drugim primjenljivim međunarodnim sporazumima između Učesnika i ovog MoR.

2. GS treba da dostave DD spisak učesnika najkasnije 30 dana prije ulaska svih pripadnika GS, opreme i materijala koji ulaze u DD radi učešća na združenoj vojnoj vježbi i obuci. Nakon prijavljivanja učesnika na dostavljnom spisku, GS obezbijediće bilo koju modifikaciju ove liste imenovanom predstavniku DD. Sva oprema i materijal treba da bude dostavljena uz carinski NATO-a obrazac 302.

3. DD treba da preduzme neophodne mjere za olakšavanje korišćenja aerodromskih i pomorskih objekata, puteva, pruga, područja i infrastrukture kako bi osigurala ulazak/odlazak, prijem, privremeno postavljanje i raspoređivanje/premještanje GS.

Član 6 POREZI I NAKNADE

1. U skladu sa članom XI NATO/PzM SOFA i važećim nacionalnim i međunarodnim pravom i sporazumima, GS mogu privremeno uvesti opremu i potrebne količine potrepština, životnih namirnica i drugih roba i usluga vezanih za združenu vojnu vježbu i obuku u DD besplatno.

Član 7 PODRŠKA ZEMLJE DOMAĆINA

1. DP-i su odgovorne za pružanje resursa za podršku GS-a za združene vojne vježbe i obuku. Međutim, DD i GS treba da koordiniraju logističku podršku snagama dodijeljene vježbama i obuci tokom procesa vježbanja ili obuke. Kada se svi zahtjevi identifikuju u Izjavi o zahtjevima, DD treba da koordiniše, olakša i obezbijedi podršku vezano za logistiku, kretanje, transport, medicinsku njegu, infrastrukturu i servis koju zahtjeva GS za svaku vježbu ili obuku sa ograničenjima utvrđenim ovim MoR i uzimajući u obzir nacionalne zahtjeve i stvarnu dostupnost.
2. DD ne bi trebalo da organizuje podršku iz komercijalnih izvora u ime DP, osim ukoliko to nije posebno zatraženo.
3. Plaćanje za robe i usluge koje se pružaju, kako je navedeno u Izjavi o zahtjevima, treba izvršiti u skladu sa finansijskim odredbama ovog MoR.
4. DD treba da vodi administrativnu i finansijsku evidenciju neophodnu za uspostavljanje nadoknade za DD za resurse koji se pružaju GS po potrebi.

Član 8 ODGOVORNOSTI ZEMALJA POŠILJAOCA

1. DP može učestvovati u procesu PDD tako što će identifikovati zahtjeve PDD-a za GS kroz Izjave o zahtjevima (NATO obrazac) tokom planskih konferencija i odabir lokacija za združene vojne vježbe i obuku. GS bi trebalo da dostave svoje PDD zahtjeve DD u skladu sa AJP 4.5.
2. DP treba da nadoknadi DD troškove na ime pružene podrške, u skladu sa odredbama STANAG 6025 „Finansijska načela i procedure pružanja podrške i uspostavljanje multinacionalnih aranžmana“, STANAG 2034 „Standardne procedure NATO za uzajamnu logističku pomoć“ i ovog MoR.
3. DP može koristiti komercijalne prodavače za podršku tokom združenih vojnih vježbi i obuke, po potrebi. DP direktno plaća troškove za usluge i snabdijevanje koje one ugovore sa komercijalnim pravnim subjektima koje pružaju takve usluge i snabdijevanje pod uslovima navedenim u ugovorima.
4. DP treba da poštuju zakone, propise i procedure DD o zaštiti zdravlja, bezbjednosti i zaštiti životne sredine, kao i sve propise DD za skladištenje, transport ili odlaganje opasnih materijala ili municije. DD treba da obezbijedi GS kopije relevantnih zakona, propisa i procedura.

Član 9 FINANSIJSKI ASPEKTI

1. Robe i usluge treba obezbijediti na osnovu nadoknade, direktnog plaćanja ili zamjene, u skladu sa STANAG-om 6025 Ed 2. Dogovoreni troškovi koji će se pojaviti u multinacionalnim formacijama izračunaće se po podjelama troškova na proporcionalnoj osnovi ako u ovom slučaju nije definisano drugačije u ovom MoR.
2. DP nadoknadiće DD za sve uzajamno prihvaćene troškove. Računi treba da budu izmireni u skladu sa procedurama za naplatu/potraživanje sadržanim u STANAG-u 2034. Na kraju združene vojne vježbe ili obuke, kako bi se uzajamno prihvatili troškovi koje DP mora da nadoknadi, član koji je odredila DP treba da potpiše STANAG 2034, za sve pružene usluge.

3. Plaćanje treba izvršiti najkasnije u roku od 60 dana od dana kada DP dobije račune. Svi računi biće isplaćeni u nacionalnoj valuti DD-a, ali će iznos biti naznačen u eurima prema dnevnom kursu. Plaćanja se mogu vršiti samo putem bankovnog transfera.

4. Nacionalne adrese za plaćanje (samo u pogledu pitanja PDD-a) su:

a. Za Ministarstvo odbrane Republike Albanije:

Ministria e Mbrojtjes
Rruga e Dibres, Kutia Postare 2423
Tirane
Albania

b. Za Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine:

Ministarstvo odbrane BiH
Hamdije Kreševljakovića 98
71.000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

c. Za Ministarstvo odbrane Republike Hrvatske:

First Lieutenant Andrea Bartulović
Croatian Armed Forces
Support Command - Logistics Operational Centre / LOS
Sarajevska cesta 7
10000 Zagreb
Croatia

d. Za Ministarstvo odbrane Republike Makedonije:

Ministerstvo za odbrana
"Orce Nikolov 116"
1000 Skopje
Republika Makedonija

e. Za Ministarstvo odbrane Crne Gore:

Ministarstvo odbrane
Jovana Tomaševića 29
Podgorica
Crna Gora

f. Za Ministarstvo odbrane Sjedinjenih Američkih Država:

HQ USEUCOM
ATTN: ECJ5, Southeast Europe Branch
Unit 30400
APO AE 09131
United States of America

5. Ovaj MoR ne stvara bilo koje finansijske obaveze ili obaveze za Učesnike.

Član 10 MEDICINSKA I STOMATOLOŠKA ZAŠTITA

1. Komandant GS-a treba da obezbijedi da osoblje GS bude medicinski i stomatološki zdravo prije nego što učestvuje u združenim vojnim vježbama i obuci.
2. Osoblje GS treba rasporediti sa neophodnim količinama bilo kojeg unaprijed propisanog lijeka za period tokom vježbe i obuke i da se osigura kontinuirani tretman tokom cijelog perioda vježbe.
3. Osoblje GS treba da posjeduje zdravstveno osiguranje koje pokriva troškove liječenja u civilnim objektima za liječenje DD i medicinske evakuacije.
4. DD treba da obezbijedi medicinsku njegu nivoa (ROLE 1) u okviru stvarnih sredstava i sposobnosti.
5. Zdravstvena zaštita iznad ROLE 1 će biti obezbijeđena u najbližoj civilnoj bolnici. Medicinske vlasti DD treba da obezbijede civilnu medicinsku pomoć osoblju GS. Korišćenje civilnih medicinskih usluga DD obezbjeđuje se uz naknadu.
6. Sve vrste medicinske evakuacije treba prijaviti i treba ih koordinisati i podržavati od strane medicinskih vlasti DD. Strateška medicinska evakuacija je odgovornost DP.
7. Svaka učesnica DP može da koristi standardizovane metode i formate medicinskog izveštavanja NATO-a.
8. GS treba da sakupi sopstveni medicinski otpad. DD treba da transportuje i odlaže sav medicinski otpad proizveden u vezi sa medicinskim uslugama tokom združenih vojnih vježbi i obuke ako je potrebno.

Član 11 POGREBNI POSLOVI

1. U slučaju smrti pripadnika GS tokom združenih vojnih vježbi i obuke, smrt se odmah prijavljuje vlastima GS i DD.
2. GS u saradnji sa DD-om treba da evakuišu posmrtnu ostatku člana GS člana i njegove lične stvari, uz pratnju GS-a, kad je to moguće, sa mjesta smrti do patološkog/forenzičkog instituta DD. DD ima primarno ovlašćenje da transportuje posmrtnu ostatku u određeni objekat. U slučaju da DD ne može odmah da transportuje posmrtnu ostatku, ugovoreno pogrebno preduzeće GS može se koristiti za transport posmrtnih ostataka.
3. Obdukciju treba izvršiti u skladu sa zakonima i propisima DD. Na zahtjev, DD treba da dostavi kopiju završnog autopsijskog izvještaja organima GS-a.
4. Po završetku svih DD potrebnih zvaničnih izvještaja i procedura, DD treba da obavijesti komandanta GS da su posmrtni ostaci spremni kako bi GS pripremile i koordinisale evakuaciju člana GS.
5. GS platiće sve uobičajene usluge za mrtvačnicu, prevoz/kretanje i usluge prevođenja, uključujući i pripreme posmrtnih ostataka i pravnih naknada.

Član 12 UNIFORMA I ORUŽJE

1. U skladu sa članom V NATO/PzM SOFA, osoblje GS-a je ovlašćeno da nosi svoje nacionalne uniforme dok vrši službene dužnosti na teritoriji DD.
2. U skladu sa članom VI NATO/PzM SOFA, osoblje GS može nositi oružje na teritoriji DD kada je ovlašćeno njihovim nalogom. Iz obzira prema DD, GS će nositi oružje samo prilikom vršenja službenih dužnosti.

Član 13 BEZBJEDNOST I ZAŠTITA SNAGA

1. DD će obezbijediti zaštitu za GS u okviru DD teritorije. Učesnici će blisko sarađivati jedni sa drugima kako bi se obezbjedila bezbjednost članova GS i njihove imovine/opreme.
2. Shodno članu VII. stav 10 (a) SOFA NATO/PzM SOFA i drugih primenljivih međunarodnih sporazuma između Učesnika, Učesnici priznaju pravo GS da preduzme sve odgovarajuće mjere kako bi se obezbjedilo održavanje reda i bezbjednosti na svim lokacijama u skladu sa ovim MoR.

Član 14 INCIDENTI I NESREĆE

U slučaju bilo kakvog incidenta ili nesreće, kako je to definisano nacionalnim zakonodavstvom, angažovani komandant/visoki predstavnik GS treba biti obaviješten i on/ona bi trebao naknadno prijaviti isti vlastima DP. Istraga incidenta ili nesreće treba izvršiti u skladu sa relevantnim zakonima i propisima DP i DD.

Član 15 JURISDIKCIJA

1. Nadležnosti u slučaju pojave kriminala su u skladu s članom VII NATO/PzM SOFA i svim primjenljivim međunarodnim sporazumima između Učesnika.
2. Disciplina ostaje isključivo nacionalno pravo, a sva disciplinska pitanja treba rješavati u skladu sa nacionalnim zakonima, pravilima i procedurama.

Član 16 POTRAŽIVANJA

Sva potraživanja koja proističu iz ili u vezi sa združenim vojnim vježbama i obukom treba riješiti u skladu sa članom VIII NATO/PzM SOFA.

Član 17 ZAŠTITA KLASIFIKOVANIH INFORMACIJA

1. Svi tajni podaci koje se čuvaju, rukuju, izrađuju, prenose ili razmjenjuju kao rezultat izvršenja ovog MoR-a treba tretirati u skladu sa NATO pravilima, nacionalnim zakonima o tajnosti podataka i propisima Učesnika i drugim važećim sporazumima koji mogu biti na snazi između DP i DD.

Član 18 SPOROVI

Svi sporovi u vezi sa tumačenjem ili primjenom ovog MoR riješiće se konsultacijama između učesnika.

Član 19 DATUM STUPANJA NA SNAGU, IZMJENE I DOPUNE I RASKID

1. Ovaj MoR stupa na snagu danom posljednjeg potpisa i ostaje na snazi do konačnog rješavanja finansijskih odgovornosti i pravnih pitanja vezanih za združene vojne vježbe i obuku.
2. Ovaj MoR može se izmijeniti samo uz uzajamnu saglasnost Učesnika. Svi amandmani na ovaj MoU trebaju biti u pisanoj formi i stupa na snagu u skladu sa stavom 1. ovog člana.
3. Ovaj MoR može se prekinuti uz obostranu saglasnost učesnika. Nijedno obaveštenje o prestanku, niti stvarnom prekidu, neće osloboditi Učesnika od finansijske obaveze prema drugom Učesniku.
4. Bilo koji učesnik može jednostrano prekinuti ovaj MoR zbog operativnih uslova koji proizilaze iz nacionalnih vojnih obaveza koje nastaju u bilo kom trenutku nakon stupanja na snagu ovog MoR. Učesnik koji raskida MoR ili se povlači nije oslobođen od bilo kakvih finansijskih obaveza prema drugom Učesniku koji su nastali do dana obavještenja o prekidu ili povlačenju. Finansijski troškovi nastali kao rezultat takvog prekida ili povlačenja biće predstavljeni u roku od devedeset (90) kalendarskih dana za Učesnika koji raskida ili se povlači za nadoknadu nakon obavještenja o prekidu ili povlačenju.

Kao potvrdu toga, ovlašteni predstavnici Učesnika, potpisali su ovaj MoR u 6 (šest) originalnih primjeraka na engleskom jeziku.

ZA MINISTARSTVO ODBRANE REPUBLIKE ALBANIJE:

..... (Potpis)

.....(Ime, čin)

.....(Pozicija)

U..... (Mjesto), dana..... (Datum)

ZA MINISTARSTVO ODBRANE BOSNE I HERCEGOVINE:

..... (Potpis)

.....(Ime, čin)

.....(Pozicija)

U..... (Mjesto), dana.....(Datum)

ZA MINISTARSTVO ODBRANE REPUBLIKE HRVATSKE:

..... (Potpis)

.....(Ime, čin)

.....(Pozicija)

U..... (Mjesto), dana.....(Datum)

ZA MINISTARSTVO ODBRANE REPUBLIKE MAKEDONIJE:

..... (Potpis)

.....(Ime, čin)

.....(Pozicija)

U..... (Mjesto), dana..... (Datum)

ZA MINISTARSTVO ODBRANE CRNE GORE:

..... (Potpis)

.....(Ime, čin)

.....(Pozicija)

U..... (Mjesto), dana..... (Datum)

ZA MINISTARSTVO ODBRANE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA:

..... (Potpis)

.....(Ime, čin)

.....(Pozicija)

U..... (Mjesto), dana..... (Datum)

MEMORANDUM OF UNDERSTANDING

BETWEEN

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF ALBANIA

AND

THE MINISTRY OF DEFENCE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

AND

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF CROATIA

AND

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA

AND

THE MINISTRY OF DEFENCE OF MONTENEGRO

AND

THE DEPARTMENT OF DEFENSE OF THE UNITED STATES OF
AMERICA

REGARDING

JOINT MILITARY EXERCISES AND TRAINING

IN THE TERRITORY OF MEMBERS OF THE U.S.-ADRIATIC CHARTER

PREAMBLE

The Ministry of Defence of the Republic of Albania, the Ministry of Defence of Bosnia and Herzegovina, the Ministry of Defence of the Republic of Croatia, the Ministry of Defence of the Republic of Macedonia, the Ministry of Defence of Montenegro and the Department of Defense of the United States of America (hereinafter referred to as the “Participants”);

Bearing in mind the importance of further cooperation among members of the U.S.-Adriatic Charter in the field of joint military exercises and training;

Mindful of the need to train the members of the Armed Forces of the Participants and aiming to improve interoperability and task proficiency in support of their future missions and operations;

Desiring to establish rules for mutual support during temporary stay of the Armed Forces of the Participants in the territory of members of the U.S.-Adriatic Charter;

Recognizing the applicability of the provisions of the Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty Regarding the Status of their Forces, done in London on 19th June, 1951(hereinafter referred to as the “NATO SOFA”);

Recognizing the applicability of the provisions of the Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and the other States participating in the Partnership for Peace regarding the Status of their Forces, done in Brussels, on 19th June, 1995 (hereinafter referred to as the “NATO PfP SOFA”);

Have reached the following understanding:

Section 1 PURPOSE

The purpose of this Memorandum of Understanding (MOU) is to establish general principles and procedures for joint military exercises and training in the territory of members of the U.S.-Adriatic Charter.

Section 2 DEFINITIONS

The following definitions apply throughout this MOU:

- a. Host Nation (HN) – The nation hosting the joint military exercises and training represented by its Ministry of Defence.
- b. Sending Nation (SN) – The nation sending forces outside its own borders in order to participate in joint exercises and training and requesting the use of a HN’s logistic and administrative support represented by its Ministry of Defence.

c. Receiving Forces (RF) – All military units of the HN's Armed Forces that are supporting and/or participating in the joint military exercises and training in accordance with this MOU.

d. Visiting Forces (VF) – All components of SN' forces, to include personnel, material, and provisions, together with any civilian components of such forces as defined in the NATO/PfP SOFA. The term also includes all ships, aircraft, vehicles, stores, equipment, ammunition (except nuclear, radioactive, chemical and biological materials) and provisions, as well as all air, land and sea lift movement resources, together with their support services required to deploy or support the force.

e. Host Nation Support (HNS) – The civil and military assistance rendered by the HN to the VF for the purpose of the joint military exercises and training in accordance with this MOU. The HNS described in this MOU will begin with the entry of the VF into the territory of the HN and continue until such VF leave the territory of the HN.

Section 3 LEGAL CONSIDERATIONS

This MOU is not intended to nor understood to create any new international obligations on behalf of the Participants and their respective national Governments. This MOU is not intended to conflict with the Participants' national legislation, nor is it intended to conflict with, expand upon, or replace applicable international agreements. In case of conflict, national legislation and applicable international agreements will prevail.

Section 4 THE STATUS OF THE VF

The status of the VF while in the HN territory is to be regulated by relevant provisions of the NATO/PfP SOFA and other applicable international agreements between the Participants.

Section 5 ENTRY AND EXIT

1. The HN will execute customs clearance requirements at all border crossing points in accordance with Article III of NATO/PfP SOFA, other applicable international agreements between the Participants, and this MOU.

2. The VF should provide the HN with a list, no later than 30 days prior to entry of all VF personnel, equipment and materiel entering the HN for the purpose of joint military exercises and training. After the initial submission, the VF should provide any modifications of this list to the designated HN representative as soon as possible. All equipment and materiel should be submitted on the NATO Customs Form 302.

3. The HN should take the necessary measures to facilitate the use of airport and seaport facilities, roads, railroads, areas and infrastructure in order to ensure entry/departure, reception, temporary staging and deployment/redeployment of the VF.

Section 6 TAXES AND FEES

1. In accordance with Article XI of the NATO/PfP SOFA and applicable national and international law and agreements, the VF may temporarily import equipment and reasonable quantities of supplies, provisions, and other goods and services related to joint military exercises and training to the HN free of charge.

Section 7 HOST NATION SUPPORT

1. SNs are to be primarily responsible for providing resources to support VF deployed for joint military exercises and training. However, HN and VF's should coordinate logistics support to forces allocated to the exercises and training during the exercise or training planning process. Once all the requirements have been identified in the Statement of Requirements (SOR), the HN should coordinate, facilitate and provide logistical, movement, transportation, medical, infrastructure and service support requested by the VF for each exercise or training with limits established by this MOU and taking into account national requirements and actual availability.

2. The HN should not arrange support from commercial sources on behalf of the SN's unless specifically requested.

3. Payment of goods and services provided as stated in the SOR should be carried out in accordance with provisions of the financial Section of this MOU.

4. The HN should keep the administrative and financial records necessary to establish reimbursement to the HN for the resources provided to the VF as necessary.

Section 8 RESPONSIBILITIES OF THE SENDING NATIONS

1. SN's may participate in the HNS process by identifying HNS requirements for the VF through the SOR's during the planning conferences and site surveys for joint military exercises and training. VF should submit their HNS requirements to the HN in accordance with AJP 4.5 (A).

2. SN's should reimburse the HN for support received, in accordance with the provisions of STANAG 6025 Ed 2 "Financial Principles and Procedures for the provision of support and the establishment of multinational arrangements", STANAG 2034 "NATO standard procedures for mutual logistic assistance" and this MOU.
3. SN's may use commercial vendors for support during joint military exercises and training, as required. Expenses for services and supplies contracted by the SN's with commercial sources should be paid directly by the SN's to the firms providing such services and supplies on the terms specified in the contracts.
4. SN's should respect HN's health, safety and environmental laws, regulations and procedures as well as any HN regulations for the storage, movement, or disposal of hazardous materials or ammunition. The HN should provide the VF with copies of relevant laws, regulations and procedures.

Section 9 FINANCIAL CONSIDERATIONS

1. Goods and services should be provided on a basis of reimbursement, direct payment or replacement, in compliance with STANAG 6025 Ed 2. Agreed costs which will appear in multinational formations should be calculated by cost – sharing on a proportional basis if not defined otherwise in this MOU.
2. The SN's should reimburse the HN for all mutually accepted costs. Accounts should be settled in accordance with the billing/claim procedures contained in STANAG 2034. At the end of the joint military exercise or training, in order to accept mutually the costs that the SN's will have to reimburse, a member designated by SN's should sign a STANAG 2034, for all support provided.
3. Payment should be made no later than 60 days after the SN's receive the bills. All the bills should be paid in HN's national currency, but amount will be indicated in EUR as well according to the daily rate. Payments may be made only via bank transfer.
4. The national billing addresses (regarding HNS matters only) are:
 - a. For the Ministry of Defence of the Republic of Albania:
Ministria e Mbrojtjes
Rruga e Dibres, Kutia Postare 2423
Tirane
Albania
 - b. For the Ministry of Defence of Bosnia and Herzegovina:
Ministarstvo odbrane BiH
Hamdije Kreševljakovića 98
71.000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
 - c. For the Ministry of Defence of the Republic of Croatia:
First Lieutenant Andrea Bartulović
Croatian Armed Forces

- Support Command - Logistics Operational Centre / LOS
Sarajevska cesta 7
10000 Zagreb
Croatia
- d. For the Ministry of Defence of the Republic of Macedonia:
Ministerstvo za odbrana
"Orce Nikolov 116"
1000 Skopje
Republika Makedonija
- e. For the Ministry of Defence of Montenegro:
Ministarstvo odbrane
Jovana Tomaševića 29
20000 Podgorica
Crna Gora
- f. For the Ministry of Defence of the United States of America:
HQ USEUCOM
ATTN: ECJ5, Southeast Europe Branch
Unit 30400
APO AE 09131
United States of America
5. This MOU does not create any financial obligations or liabilities on the part of the Participants.

Section 10 MEDICAL AND DENTAL CARE

1. The VF's commander should ensure that VF personnel are medically and dentally fit prior to participating in the joint military exercises and training.
2. VF personnel should deploy with the necessary amounts of any pre-prescribed medication to cover the period of the exercise and training and to ensure continued treatment throughout the period of the exercise.
3. VF personnel should possess health care insurance that covers the cost of treatment in HN's civilian medical treatment facilities and of medical evacuation.
4. HN should provide a ROLE 1 level medical care within actual means and capabilities.
5. Medical care above ROLE 1 will be provided by the nearest civilian hospital. Civilian medical care of the VF personnel should be coordinated by the HN's medical authorities. The usage of HN's civilian medical services is to be provided against reimbursement.
6. All types of medical evacuation should be reported to and should be coordinated and supported by the HN's medical authorities. Strategic Medical Evacuation is SN's responsibility.
7. Each SN may use the NATO's standardized medical reporting methods and formats.
8. VF should gather their own medical waste. The HN should transport and dispose of all medical waste produced in connection with medical services during the joint military exercises and training if needed.

Section 11 MORTUARY AFFAIRS

1. In the event of a death of a VF member during the joint military exercises and training, the death should be reported immediately to authorities of both the VF and HN.
2. The VF in conjunction with the HN should evacuate the VF member remains and personal effects, with a VF escort when feasible, from the scene of death to the HN designated pathology/forensic institute. The HN has primary authority to transport remains to a designated facility. In the event that HN cannot immediately transport remains, a VF contracted funeral home may be used to transport remains.
3. An autopsy should be performed on a VF member in accordance with HN's laws and regulations. Upon request, the HN should provide a copy of the final autopsy report to the authorities of the VF.
4. Upon completion of all HN official recording and processing requirements, the HN should notify the VF commander that the remains are ready for VF to prepare and coordinate the evacuation of a VF member.
5. The VF should pay all normal mortuary, transportation/movement, and translation services, to include preparation of remains and legal charges incurred.

Section 12 UNIFORM AND WEAPONS

1. In accordance with Article V of the NATO/PfP SOFA, VF personnel are authorized to wear their national uniforms while performing official duties within the territory of the HN.

2. In accordance with Article VI of the NATO/PfP SOFA, VF personnel may carry weapons in the territory of the HN when authorized by their orders. In sympathetic consideration of the HN, the VF will only carry weapons when performing official duties.

Section 13 SECURITY AND FORCE PROTECTION

1. The HN will provide force protection for the VF within HN territory. The Participants will cooperate closely with each other to ensure the security of the members of the VF and its property/equipment.
2. Pursuant to Article VII. paragraph 10(a) of the NATO/PfP SOFA and other applicable international agreements between the Participants, the Participants recognize the right of the VF to take all appropriate measures to ensure the maintenance of order and security at any sites it occupies in accordance with this MOU.

Section 14 INCIDENTS AND ACCIDENTS

In the event of any incident or accident, as defined by national legislation, the commander/senior representative of the VF involved should be notified and he/she, subsequently, should report to the SN's authorities. Investigations of the incident or accident should be carried out in accordance with the relevant laws and regulations of the SN and the HN.

Section 15 JURISDICTION

1. The exercise of criminal jurisdiction is to be in accordance with Article VII of the NATO/PfP SOFA and any applicable international agreements between the Participants.
2. Discipline remains a national prerogative, and any disciplinary matters should be resolved in accordance with national laws, rules, and procedures.

Section 16 CLAIMS

All claims arising out of or in connection with joint military exercises and training are to be resolved in accordance with Article VIII of the NATO/PfP SOFA.

Section 17 PROTECTION OF CLASSIFIED INFORMATION

1. All classified information stored, handled, generated, transmitted or exchanged as a result of the execution of this MOU should be treated in accordance with NATO Regulations, national security laws and regulations of the Participants, and other applicable agreements as

may be in force between the SNs and HN.

Section 18 DISPUTES

Any disputes regarding interpretation or application of this MOU should be resolved by consultation among the respective Participants.

Section 19 EFFECTIVE DATE, AMENDMENTS AND TERMINATION

1. This MOU is to come into effect upon the date of the last signature, and is to remain in effect until final settlement of financial responsibilities and legal issues concerning joint military exercises and training.
2. This MOU may be amended only by the mutual consent of the Participants. All amendments to this MOU should be in writing, and are to come into effect in accordance with the paragraph 1. of this Section.
3. This MOU may be terminated by mutual consent of the Participants. Neither the notice to terminate, nor an actual termination, will absolve a Participant of financial obligations owed to the other Participant.
4. Either Participant may unilaterally terminate this MOU due to operational requirements resulting from national military obligations arising at any time after this MOU takes effect. The terminating or withdrawing Participant is not absolved from any financial obligations owed to the other Participant incurred through the date of notification of termination or withdrawal. Financial costs incurred as a result of such termination or withdrawal will be presented within ninety (90) calendar days to the terminating or withdrawing participant for reimbursement following the termination or withdrawal notification.

In witness whereof, the representatives of the Participants, duly authorized in that capacity, have signed the present MOU, in 6 originals in the English language.

FOR THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF ALBANIA:

_____ (Signature)

_____ (Name, rank)

Chief of the Armed Forces General Staff of the Republic of Albania (Function)

In _____ (Place), on _____ (Date)

FOR THE MINISTRY OF DEFENCE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA:

(Signature)

(Name, rank)

Chief of Joint Staff of the Armed Forces of Bosnia and Herzegovina (Function)

In _____ (Place), on _____ (Date)

FOR THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF CROATIA:

(Signature)

(Name, rank)

Chief of the General Staff of the Armed Forces of the Republic of Croatia (Function)

In _____ (Place), on _____

(Date)

FOR THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA:

_____ (Signature)

_____ (Name, rank)

Chief of the General Staff of the Army of the Republic of Macedonia (Function)

In _____ (Place), on _____ (Date)

FOR THE MINISTRY OF DEFENCE OF MONTENEGRO:

(Signature)

(Name, rank)

Chief of the General Staff of the Armed Forces of Montenegro

(Function)

In _____ (Place), on _____

(Date)

FOR THE DEPARTMENT OF DEFENSE OF THE UNITED STATES OF AMERICA:

(Signature)

(Name, rank)

Deputy Commander U.S. European Command

(Function)

In _____ (Place), on _____

(Date)